

С.О. Михайловина, к.е.н, старший викладач кафедри обліку і аудиту, УНУС, Умань

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті розглянуті організаційні та методологічні проблеми формування системи внутрішньогосподарського контролю в управлінні діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: внутрішньогосподарський контроль, сільськогосподарське підприємство, бухгалтерський контроль, управлінський контроль

Вступ. Активний розвиток ринкового середовища, спонукає сільськогосподарські підприємства у сучасних умовах підвищувати ефективність господарської діяльності, що можливо через застосування повсякденного внутрішньогосподарського контролю.

Внутрішньогосподарський контроль є важливим механізмом управління для сільськогосподарського підприємства, який своєчасно забезпечує інформацією всі рівні керівництва, що дозволяє контролювати виконання господарських планів і завдань, а також раціонально використовувати матеріальні, трудові і фінансові ресурси.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Питання внутрішньогосподарського контролю висвітлювались у працях зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як: В.Д. Андрєєв, М.Т. Білуха, В.В. Бурцев, Ф.Ф. Бутинець, А.В. Гриліцька, Л.В. Мельянова, Є.В. Калюга, Г.Г. Кірейцев, М.М., Коцупатрий, М.Д. Корінька, Л.В. Нападовська, Л.О. Сухарева, В.П. Пантелєєв, А.А. Пилипенко, С.О. Шохін, В.М. Яценко та інші, але питання доцільності впровадження внутрішньогосподарського контролю саме в сільськогосподарських підприємствах залишається недостатньо розкритими і потребують подальших досліджень.

Мета досліджень, постановка проблеми. Метою статті є дослідження особливостей системи організації внутрішньогосподарського контролю в діяльності сільськогосподарських підприємств.

Повсякденний внутрішньогосподарський контроль властивий будь-якому підприємству, так як процес спостереження за ефективністю використання активів суб'єкта господарської діяльності і процесом виконання господарських завдань є невід'ємною складовою управління.

Але, на сьогодні, важливим питання є правильність, доцільність та ефективність форм і методів проведення внутрішніх перевірок. Така необхідність викликана тим, що керівник сільськогосподарського підприємства не займається постійним контролем, але йому необхідна інформація про діяльність нижчих рівнів управління. Тому необхідність правильної організації і проведення внутрішньогосподарського контролю є актуальним для підприємств в чому числі і аграрного сектору.

Результати досліджень. Внутрішньогосподарський контроль у ринкових умовах є одним із найважливіших елементів управління і забезпечує інформацією всі рівні керівництва. Визначення суті поняття «контроль» дасть можливість визначити його значення та роль у господарському процесі.

Поняття «контроль» походить від французького «controle», що означає перевірку, а також спостереження з метою перевірки [2].

Визначення в тлумачних словниках української мови терміна «контроль» майже завжди тотожне і визначається як: 1) Перевірка відповідності контрольованого об'єкта встановленим вимогам; 2) Перевірка, обліку діяльності, нагляд; 3) Установа чи організація, що здійснює нагляд, або перевірку; 4) Особи, що здійснюють перевірку [3,9].

У працях науковців досить часто зустрічаються визначення дефініції «Внутрішньогосподарський контроль», але не існує єдиної думки стосовно трактування даного поняття.

Л.О. Сухарева, І.Н. Дмитренко та М.В. Борисенко вважають що

внутрішньогосподарський контроль це контроль діяльності управлінського персоналу, особливо бухгалтерського, структура якого складається з трьох елементів: умова (середовище) контролю, система бухгалтерського обліку, процедури контролю [10].

Подібної думки дотримується Ч.Т. Хорнгрен та Дж. Фостер які визначають внутрішній контроль як комплекс бухгалтерського та управлінського контролю, що допомагає забезпечити відповідність рішень, прийнятих в організації, з реалізацією їх на практиці [11].

На думку В. М. Мельника та інших внутрішній контроль це форма зворотного зв'язку, за допомогою якого управління організації отримує необхідну інформацію про дійсний стан керованого об'єкту та реалізовує управлінські рішення [8].

Тому вважаємо, що в сільськогосподарських підприємствах внутрішньогосподарський контроль відображає систему спостережень і перевірки відповідності господарських процесів ухваленим управлінським рішенням, з метою виявлення відхилень від виконання поставлених завдань і вживання заходів із усунення виявлених порушень.

Слід відмітити, що питання створення та організації діяльності внутрішньогосподарського контролю на підприємстві, в повній мірі, не регламентовано законодавством. Але, відповідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996-14 від 16.07.1999 р. підприємство самостійно розробляє систему і форму внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підпис бухгалтерських документів. Керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів [5].

Науковці вирішення питання організації внутрішньогосподарського контролю на підприємстві покладають на власника або керівника підприємства.

Так М.Т. Білуха вважає, що внутрішньогосподарський контроль відповідає за контрольні функції, які здійснюються власниками підприємств, комбінатів, організацій і установ, концернів, асоціацій відповідно до діючого законодавства [1].

На думку Р.І. Криницького внутрішньогосподарським контролем є контроль, який здійснюється службами конкретного об'єднання, організації, підприємства. Безпосередній організатором внутрішньогосподарського контролю він вважає керівника підприємства [7].

Внутрішньогосподарський контроль за діяльністю внутрішньовиробничих формувань, який здійснюється на підприємствах, в організаціях і фірмах на переконання В.Г. Жили повинен виконуватись їх керівниками і фахівцями, а також штатними контролерами-ревізорами [4].

Звичайно, керівник або власник враховуючи специфіку діяльності, розмір підприємства та поставлені завдання, повинен створити надійну і безперервну систему внутрішньогосподарського контролю.

Для позитивного і дієвого вирішення поставленого завдання на сільськогосподарському підприємстві потрібно розрізняти внутрішньогосподарський контроль в залежності від суб'єктів його здійснення, а саме: адміністративний, бухгалтерський, технологічний та спеціальний.

Адміністративний контроль повинен здійснювати безпосередньо керівник підприємства, його заступники та керівники структурних підрозділів, так як він забезпечує внутрішні положення (накази, розпорядження, посадові інструкції), чинні на підприємстві, вказівки вищого керівництва. Адміністративний контроль за процесами звичайної діяльності має здійснюватися автоматично в рамках затверджених внутрішніх організаційних і розпорядчих документів.

Важливою ланкою контролю є технологічний, який забезпечує дотримання технології виробництва, норм і нормативів витрат, якості

отриманої продукції. Виконавцями є головні спеціалісти та керівники середніх і низових ланок управління. Від якості проведення технологічного контролю значною мірою залежить попит на кінцеву продукцію, а отже, конкурентоспроможність підприємства на ринку та його прибутковість.

Враховуючи той факт, що досить часто власник не приймає участі у процесі управління, важливого значення набуває спеціальний контроль який покликаний, в першу чергу, захищати права засновників підприємства. Органами, які виконують спеціальний контроль, виступають ревізійна комісія та спостережна рада сільськогосподарських підприємств.

Бухгалтерський контроль, спрямований на збереження активів та забезпечення достовірності облікових даних і фінансової звітності. Цей вид контролю виконується головним бухгалтером та іншим обліковим персоналом, у тому числі інвентаризаційною комісією. Головними завданнями є: забезпечення дотримання облікової політики, перевірка правильності облікових процедур, перевірка точності записів, забезпечення збереження активів, попередження помилок і зловживань.

Але внутрішньогосподарський контроль здійснюваний головним бухгалтером, керівниками підрозділів, співробітниками відділів управління підприємством та іншими посадовими особами має такі недоліки як відсутність незалежності та об'єктивності інформації.

Тому за бажанням і можливостями власника внутрішньогосподарський контроль на підприємстві доцільно здійснювати через створений відділ внутрішнього контролю і аудиторські фірми.

Висновки. Отже, внутрішньогосподарський контроль повинен бути у сільськогосподарських підприємствах надійним, безперервним і поширюватись на всі види господарської діяльності. Для цього потрібно розрізняти внутрішньогосподарський контроль в залежності від суб'єктів його здійснення, що дозволить вчасно виявити порушення і запобігти значним втратам.

Список літератури: 1. Білуха М.Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту: Підручник. / М.Т. Білуха – К.: ПП «Влад і Влада», 1996 – 320,с. 2. Большой экономический словарь [Текст] / ред.. А.Н. Азрилиян. – М.: Институт новой экономики, 2002. – 1280 с. 3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред.. В.Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с. 4. Жила В.Г. Ревизия и аудит / В.Г. Жила. – К.: МАУП, 1998. – 96 с. 5. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», прийнятий Верховною радою від 16.07.1999 р. // www.rada.gov.ua 6. Коцупатрий М. Внутрішньогосподарський контроль: організаційні аспекти та класифікаційні ознаки / М. Коцупатрий, У. Гуцаленко // Економічний аналіз. – 2010. – Випуск 6. С. 433-436 7. Криницький Р.И. Контроль и ревизия в условиях автоматизации бухгалтерского учета / Р.И. Криницький. – М.: «Финансы и статистика», 1990. – 118 с. 8. Мельник В.М. Ревизия и контроль: [учеб. пособие] / В.М. Мельник, А.С. Пантелеев, А.Л. Звездин. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2004. – 520 с. 9. Новый тлумачний словник української мови : у 3 т. / [уклад. В. Яременко, О. Сліпушко]. – 2-е вид., випр.. – К. : Аконіт, 2007. – (Серія «Нові словники»). Т. 1 : А – К . – 926 с. 10. Сухарева Л. Внутренний финансовый контроль: история исследования, состояние и перспективы / Л. Сухарева, И.Н. Дмитренко, М.В. Борисенко // Вісник Львівської комерційної академії. Львів: Львівська комерційна академія, 2004. - № 16. – 536 с. _ С. 84-91. 11. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч.Т. Хорнгрен та Дж. Фостер. – М: «Финансы и статистика», 1995. – 416 с.

УДК 330.65:338.4

Внутрихозяйственный контроль как необходимый элемент управления сельскохозяйственным предприятием / Михайловина С.А. // Весник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління фінансово-господарською діяльністю підприємств – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. - № . – С.

В статті розглянуті організаційні та методологічні проблеми формування системи внутрішньогосподарського контролю в управлінні діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Ключевые слова: внутрішньогосподарський контроль, сільськогосподарське підприємство, бухгалтерський контроль, управленський контроль.

UDC330.65:338.4

Intraeconomic control as an essential element of selskohozyaystvennym enterprise / Mihaylovina S.A. // Bulletin of NTU "KhPI". Series: Actual problems of financial and economic activity of enterprises - Kharkov: NTU "KhPI". - 2013. - № . - P.

The article considers organizational of methodological problems of formation of on-farm control in the management of agricultural enterprises.

Keywords: internal business control, agricultural enterprises, accounting control, management control.

Надійшла редакції 25.10.2013